

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi
Norske Reindriftsamers Landsforbund
Nøørjen Båatsoesaemiej Rijkkesaervie
Sami Reindeer Herders' Association of Norway

NRLS KRAV TIL REINDRIFTSAVTALE 2017 - 2018

Bildet viser gruvedrift i høst- og sommerbeitene i fjellområdet Giemaš, reinbeitedistrikt 7 – Rákkonjárga.

Innhold

1. INNLEDNING	4
1.1 Grunnlaget for forhandlingene	4
1.2 Reindriften som en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig næring	5
1.3 Betydningen av en felles forsåelse av bærekraftsmålene	5
1.4 Fokusområder for reindrifftsavtalen 2017-2018	6
2. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK	10
BÆREKRAFTIG NÆRING	10
2.1 Retten til stabile og forutsigbare beitearealer	10
2.2 Distriktene må rustes til å jobbe med arealsaker	13
2.3 Reintall og beitebruk	14
2.4 Reindriftens rettigheter og krav om nedsettelse av nytt lovutvalg	15
2.5 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon	15
2.6 Status for Samerettsutvalget II	16
3. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK	16
BÆREKRAFTIG NÆRING	16
3.1 Bevaring av reindriftens beiteområder og at reinen sikres beitero	17
3.2 Styrking av reindrifftsavtalen	17
3.3 Reduksjon av reintap som følge av rovvilt, togpåkjørsler m.m.	17
3.4 Rett til medvirkning og innflytelse i forvaltningen, herunder kunnskapsbasert forvaltning av reindriften	18
3.5 God produktivitet, markedstilgang, kostnadseffektivitet og god pris på reinprodukter	19
3.6 Skatte- og avgiftsordninger	20
3.7 Generasjonsovergangsordninger	21
3.8 Gode velfedsordninger og HMS	22
4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN KULTURELL	24
BÆREKRAFTIG NÆRING	24
4.1 Styrking av den familiebaserte reindriften og kvinnens rolle	24
4.2 Forskning og utvikling	26
5. FORVENTNINGER TIL FORHANDLINGSRESULTATET	26
6. NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK	26
6.1 Økonomisk ramme	26
6.2 Utviklings- og investeringstiltak	27
7. KOSTNADSSSENKEDE OG DIREKTE TILSKUDD	29
7.1 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag	29
7.2 Distriktstilskudd	29
7.3 Produksjonspremie	30

7.4 Kalveslaktetilskudd	30
7.5 Drivstoffkompensasjon	30
7.6 Ektefelle - samboertillegg	30
7.7 Driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel	31
7.8 Frakttilskudd.....	31
7.9 Velferdsordninger (medlemsavgift til Folketrygden).....	31
7.10 Organisasjonstilskudd	31
7.11 Øvrige ordninger	32
8. SAKER UTENFOR REINDRIFTSAVTALENS ØKONOMISKE RAMMER.....	32
8.1 Reinpåkørsler på jernbane	32
8.2 Chronic Wasting Disease (CWD)	32
8.3 Pramming	33
8.4 Slakteavfall.....	33
8.5 Overvåking av Reinhelse og beredskap for å forebygge eventuelle sykdommer på rein	33
8.6 Oppfølging av rapporten «Utfordringer for selvstyre i reindriftnæringen»	34
Fordeling av de ulike postene (mill. kroner)	35

1. INNLEDNING

Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) vil med dette fremme krav om totalramme og fordeling av poster for avtaleperioden 2017-2018. Kravet danner grunnlag for avtaleforhandlingene med Landbruks- og matdepartementet.

1.1 Grunnlaget for forhandlingene

Grunnlaget for avtaleforhandlingene er Hovedavtalen av 1976 som ble inngått mellom Staten v/ Landbruksdepartementet og reindriftsnæringen v/ NRL. Hovedavtalen ble revidert den 26.02.93, og legger til grunn at partene skal føre forhandlinger om en løpende reindriftsavtale med tiltak som tar sikte på en utvikling av reindriftsnæringen i samsvar med omforente mål og retningslinjer for reindriftspolitikken.

I henhold til Hovedavtalen skal partene forhandle om tiltak som omfatter økonomiske virkemidler, herunder også tiltak om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt for reindriftspolitikken.

Reindriften danner det viktigste materielle grunnlaget for samisk kultur og samfunnsliv, og har et vern etter Grunnloven § 108. For at reindriften som en spesifikk samisk næring og urfolksnæring skal kunne ivareta og styrke samisk kultur og bidra til samfunnsutvikling, må næringen gis gode rammevilkår som tilrettelegger for en utvikling i tråd med tradisjonell reindriftsutøvelse og verdigrunnlag. Staten har en forpliktelse i forhold til å sikre reindriften som urfolksnæring i henhold til internasjonale konvensjoner, herunder FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater samt FNs Erklæring om urfolks rettigheter av 2007 og sluttdokument fra The World Conference on Indigenous Peoples av 22. - 23. september 2014.

Dagens reindriftspolitikken bygger på en næringspolitisk produksjonsverdi på den ene siden, og en samepolitisk kulturverdi på den andre. Dette er verdier som må avspeiles i målene om en kulturell, økologisk og økonomisk bærekraftig reindriftsnæring.

NRL er opptatt av at bærekraftsmålene skal utvikles på næringens egne premisser, og hvor reindriften på et selvstendig grunnlag skal kunne definere innholdet i bærekraftsbegrepene. Staten skal bidra til å skape forutsigbare rammebetingelser som utøverne av reindriften kan forholde seg til.

1.2 Reindriften som en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig næring

Målsetningen om at reindriften skal være økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig, ble lagt til grunn i St.meld. nr. 28 (1991-1992). Dette har dannet grunnlaget for reindriftspolitikken fram til i dag, og er en målsetning som NRL har gitt sin tilsutning til. En positiv og framtidsrettet utvikling av reindriftsnæringen forutsetter at reindriften er premissleverandør for innholdet i bærekraftsbegrepet. NRL mener bærekraftsmålene griper inn i hverandre og er basert på samspillet mellom tilgjengelige beitearealer, reinflokken og menneskene i næringen.

Retten til stabile og forutsigbare beiter er en grunnleggende premis for både økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft. Dersom det materielle grunnlaget for reindriften rives vekk, vil den samiske reindriften ikke kunne eksistere.

Den økologiske bærekraften forutsetter at retten til stabile og forutsigbare beitearealer skal etterleves og bidra til at balansen mellom reinflokk og ressursgrunnlaget opprettholdes. En stabil ressursituasjon vil sikre det økonomiske grunnlaget i næringen, samtidig som det forutsetter at tapene til rovvilt betydelig reduseres. Forutsigbarhet i forhold til beitegunnlag og rovviltsituasjon er sentrale elementer i forhold til å sikre reindriften som en spesifikk samisk næring og urfolksnæring, og skal bidra til å sikre reindriftens kulturelle bærekraft. Både den økologiske, økonomiske og kulturelle bærekraften vil i stor grad avhenge av at reindriftens tradisjonskunnskaper legges til grunn og respekteres i areal- og rovviltforvaltningen. NRL mener at en hierarkisk forståelse av bærekraftsbegrepet vil bidra til å underkjenne at økologi, økonomi og kultur virker inn på hverandre og henger tett sammen.

NRL mener at det ved utformingen av reindriftspolitikken er nødvendig at det skapes en felles forståelse av det komplekse samspillet mellom økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft som en grunnleggende premis. Dette er i følge Riksrevisjonen en forutsetning for at Landbruks- og matdepartementet, Statens Reindriftsforvaltning, Reindriftsstyret, NRL, reindriftsnæringen og andre aktører lykkes m.h.t måloppnåelse.¹

1.3 Betydningen av en felles forståelse av bærekraftsmålene

En felles forståelse av bærekraftsmålene vil i avtalesammenheng bidra til at reindriftsnæringen gis rammebetingelser som gjør det mulig å jobbe opp mot disse målene.

¹ Jfr. Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig bruk av reinbeiteressursene i Finnmark - Dokument nr. 3:12 (2003-2004)

Det vil også bidra til å gjøre det enklere å identifisere tiltak og virkemidler for å utvikle reindriften i ønsket retning.

NRL er opptatt av at forhandlingene skal skje mellom to likeverdige parter, hvor utfordringer sett fra reindriften ståsted, må avspeiles i avtalesammenheng. NRL er også opptatt av at avtalen skal være et verktøy til å videreutvikle den tradisjonelle reindriften, der målet er å legge til rette for en positiv og framtidsrettet næring i alle deler av landet.

1.4 Fokusområder for reindriftsavtalen 2017-2018

NRL vil prioritere tiltak under bærekraftsmålene fordelt på 5 hovedfokusområder. Disse er som følger:

- Sikring av reindriften beitearealer
- Styrke reindriften rett til selvstyre og selvbestemmelse
- Sikring av reindriften som en familiebasert næring
- Sikring av reindriften bærekraft i forhold til rovvilttap
- Sikring av velferdsordninger og HMS

Sikring av reindriften beitearealer:

NRL viser til at det i 2017 er 100 år siden samenes første landsmøte ble avholdt i Trondheim, og hvor retten til beiteland og rettferdig lovgivning allerede den gang var et sentralt tema. Temaet er like aktuelt i dag, hvor samfunnsutviklingen og stadig bedre økonomi hos befolkningen har ført til et økende press mot reindriften beitearealer. Dersom denne utviklingen får fortsette, vil reindriften neppe kunne ses i et nytt hundreårsperspektiv.

Arealinngrep fører ikke bare til fysisk tap av beiteland, men øker også presset på distriktenes økonomiske og ressursmessige kapasitet i forhold til oppfølging av arealsaker.

Reinbeitedistriktene må derfor rustes i betydelig grad for å kunne ivareta sine arealinteresser.

I rapporten «Reindriften hverdag» er det under kapittel 7 dokumentert at hele 70 % av reinierne er utsatt for minst 4 inngrep som de må forholde seg til. I denne beregningen inngår ikke belastninger som følge av rovvilt. Arealinngrep fører til stress og merarbeid, og hvor resultatene fra undersøkelsen indikerer at belastningsomfanget kan utgjøre en helseisiko. *Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8 gir beskyttelse mot tiltak som kan ramme menneskers helse, og vil være aktuell i forhold til belastningsskader som skyldes*

arealinngrep. Dette innebærer at statlige myndigheter ikke står fritt til å opptre på en slik måte at dette rammer reineiernes fysiske eller psykososiale helse.

Beitetap som skyldes arealinngrep er en utvikling som ikke kan fortsette fordi dette er faktorer som har en avgjørende betydning for å oppnå en økologisk bærekraftig reindrift. Arealinngrep innvirker også på reindriften økonomiske og kulturelle bærekraftig reindrift.

NRL vil derfor ha sikring av beitearealer, og styrking av distriktenes muligheter til å ivareta beitearealene som et sentralt fokusområde under kommende avtaleforhandlinger. Dette er for øvrig i tråd med statens syn om at den økologiske bærekraften har en avgjørende betydning for reindriften utvikling.

Styrke reindriften rett til selvstyre og selvbestemmelse:

NRL viser til Landbruksdirektoratets rapport nr. 7/2016 *Utfordringer for selvstyre i reindriftnæringen – Tiltak for å nå mål om bærekraftig reindrift* hvor det fremmes en rekke anbefalinger i forhold til å styrke reindriften rett til selvstyre og selvbestemmelse.

NRL deler mange av arbeidsgruppens anbefalinger, og er spesielt opptatt av å initiere og støtte opp om gode prosesser i reindriften. Rapporten underbygger NRLs krav om en lovrevisjon, spesielt i forhold til å få utredet rettigheter og plikter internt i reindriften.

Rapporten viser at kunnskapene om reindriften som styringsverktøy er dårlig, både i reindriften og forvaltningen. Dette må forhandlingspartene må ta på alvor. NRL mener derfor at det må etableres et kompetansehevingsprogram som skal ha som formål å forbedre kunnskapene om reindriften som styringsverktøy.

Sikring av den familiebaserte reindriften:

NRL er ikke tilfreds med at ordninger som sikrer overføring av kulturelle verdier og kunnskaper gradvis har blitt faset ut av reindriften avtalen. Dette gjelder sosiale ordninger som i særlig grad har berørt kvinner, barn- og unge. Disse har en sentral rolle i siidaen og den familiebaserte reindriften - báikedoallu². NRL mener at báikedoallu er et bærende element i reindriften, og har en avgjørende betydning for utviklingen av bærekraftsmålene. NRL vil

² Viktige sider ved arbeidsoppgavene i báikedoallu, er overføring av tradisjonelle kunnskaper til barn og unge, bearbeidelse av biprodukter av rein til duodji, ervervelse av råvarer til matproduksjon og matlaging m.m

understreke viktigheten av å ivareta reindriften som en familiebasert næring, og at det må sikres ordninger gjennom reindrifftsavtalen på tvers av departementenes sektoransvar.

NRL er opptatt av at barn og unge i reindriften skal ha mulighet til å delta i driften, slik at de får tilført kunnskaper som er nødvendig å inneha for framtidige reindrifftuøvere. Siidaen er avhengig av ung og kompetent arbeidskraft, samtidig som dette sikrer kulturell kontinuitet og videreføringen av reindrifftskompetansen. NRL vil spesielt fremheve lærlingeordningen som en viktig faktor for overføring av kunnskap og kompetanse til unge som skal inn i næringen. NRL mener det også er viktig med generasjonsovergangsordninger som stimulerer eldre utøvere til å pensjonere seg tidligere. NRL har over flere år stilt krav om at denne ordningen må følges opp i forhold til virkemiddelordningene i reindrifftsavtalen.

Mange av dagens reindrifftskvinner har sin arbeidsplass utenfor reindriften. Årsaken til denne utviklingen er sammensatt, og kan blant annet tilskrives den generelle samfunnsutviklingen og utformingen av reindrifftspolitikken over tid. Tradisjonelt sett har arbeidsoppgavene til kvinner og menn i reindriften vært fordelt ut fra hvor den enkelte best har kunnet bidra, og ikke ut fra et moderne likestillings- eller kjønnsmessig perspektiv. Motoriseringen av reindriften har bidratt til at kvinners tilstedeværelse på fjellet er blitt redusert, men hvor deres rolle fortsatt er viktig i forhold til báikedoallu samt ivaretagelse av administrative oppgaver i siidaen.

I henhold til *Hovedavtale for reindrift* § 2 kan det kreves forhandlinger om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt for reindrifftspolitikken. NRL forventer at LMD legger til rette for at det gjennomføres forhandlinger med det departement som har sektoransvar for de saker NRL fremmer.

Sikring av reindrifftens bærekraft i forhold til rovvilttap:

Tap som skyldes rovvilt utgjør en prekær situasjon for reindriften fordi reieneierne opplever at en stor andel av produksjonsdyrene og avkastning i form av kalver blir tatt av rovdyr. NRL mener rovviltbestandene må komme ned på de måltall som Stortinget har bestemt slik at reindriften og andre beitenæringer kan se hva som er følgene av Stortingets politikk på området. I dag mener reindriften at forekomsten av rovvilt ligger over de måltallene som er satt av Stortinget. NRL har også merket seg at utredninger gjort av NINA og NIBIO konkluderer med at dagens forvaltningsmodell ikke treffer målene. NRL ønsker derfor

forhandling med ansvarlig departement for å diskutere metodikk for bestandsestimering og forvaltningsmodeller.

Ved rovvilttap skal det ytes full erstatning, jfr. naturmangfoldlovens § 19. For å få dette til, må reindriftens egne kunnskaper og erfaringer legges til grunn slik det er nedfelt i naturmangfoldlovens § 8 andre ledd. Omfanget av rovvilttap og de følgeeffekter de representerer er en uakseptabel situasjon som både innvirker på reindriftens økologiske, økonomiske og kulturelle bærekraft.

Sikring av velferdsordninger og HMS:

Når det gjelder velferdsordninger kan det vises til rapporten *Reindriftens hverdag – interne og eksterne forhold som påvirker reineierne* punkt. 4.4. som blant annet dokumenterer at 39 % av reindrifftsutøverne aldri har vært hjemme fra arbeid på grunn av sykdom. Dette innebærer ikke nødvendigvis at reindrifftsutøvere er mindre syke enn befolkningen for øvrig i Norge, men at dårlige sykelønnsordninger og manglende avløserordninger kan være elementer som tvinger reindrifftsutøvere til å dra til fjells til tross for at de er syke. Dette bidrar til helseslitasje i form av fysiske overbelastninger og stress, og øker risikoen for ulykker.

Pr. i dag er tilskudd til sykdom blant reineiere fastsatt i *Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikt og tamreinlag* hvor det i formålsparagrafen § 1 blant annet heter at tilskuddet skal gi grunnlag for avløsningsordninger ved sykdom og svangerskap ut over folketrygdens generelle ordninger..”

En stor del av reinbeitedistriktene i Norge er små og gjør at distriktene i liten grad er i stand til å yte tilskudd ved sykdom. Små distrikter er særlig sårbare ved sykdom ved at arbeidskraften og kapasiteten i distriktet svekkes. Uten tilskuddsordninger ved sykdom/dødsfall vil dette være en stor økonomisk belastning for de familier som rammes. Selv om det er mulig å tegne en ekstra forsikring gjennom NAV for å få sykepenger fra første dag, er denne ordningen så kostbar at svært få innenfor reindriftsnæringa har sett seg i stand til å benytte en slik løsning.

I løpet av de siste par årene har reindrifftsutøvere omkommet som følge av ulykker under næringsutøvelsen. I hht. rapporten *Reindriftens hverdag* punkt 4.2.2 er det dokumentert høy skaderisiko, og hvor hele 70 % av reindriftsamene har vært utsatt for skader og ulykker i

forbindelse med reindriftsarbeid. NRL anser det derfor som viktig at avtalepartene drøfter ordninger som kan sikre utøveren og hans/hennes familie når ulykker og skader inntreffer.

Rapporten viser også at reinieiere i liten grad har mulighet til å innhente seg etter sykdom og skader, som igjen bidrar til å øke risikoen for ulykker. I rapporten slås det fast at hele 91 % av reindriftsutøverne sjelden eller aldri har ferie, jfr. rapportens punkt 4.4.

Samlet sett utgjør skadeomfang og muligheter for rekonvalens en situasjon som krever avtalepartenes oppmerksomhet.

2. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG NÆRING

Den økologiske bærekraften i reindriften forutsetter rett til stabile og forutsigbare beitearealer, og som igjen vil danne grunnlag for et balansert og tilpasset reintall.

For at distriktene skal kunne ivareta sine interesser ved arealinngrep, må de tilføres ressurser som styrker deres kunnskaper og kompetanse til å delta i planprosesser.

2.1 Retten til stabile og forutsigbare beitearealer

Arealinngrep utgjør pr. i dag den største trusselen mot reindriftens bærekraft. Dette gjelder ikke bare fysiske inngrep, men også forstyrrelser som gjør at reinens naturlige bruk av områdene reduseres.

Reindriftsavtalen har over de senere år fått en stadig større næringsrettet profil der hovedfokus har vært å utvikle reindriften som kjøttprodusent. NRL mener det er viktig å holde et kontinuerlig fokus på produksjon og markedssituasjonen for å opprettholde en positiv utvikling. For å kunne opprettholde en god produksjon, vil dette forutsette at reindriftens rett til stabile og forutsigbare beitearealer etterleveres. Denne forutsetningen er pr. i dag under et ekstremt høyt press.

Reindriftens arealgrunnlag blir gradvis innskrenket fordi konkurrerende arealinteresser som gruvedrift, kraftutbygginger, infrastruktur, hyttebygging, motorisert ferdsel i utmark m.m. stadig vinner større terreng på bekostning av reindriften. NRL mener at statlige myndigheter har en klar internrettslig og folkerettslig forpliktelse til å sikre reindriftens arealer, samt påse

at reinbeitedistriktene tilføres nødvendige ressurser som gjør de er rustet til å følge opp arealprosesser som enten skjer i kommunal eller statlig regi.

NRL vil understreke at retten til stabile og forutsigbare arealer er en absolutt forutsetning for at næringen skal kunne fortsette med den nomadiske driftsformen og oppfylle bærekraftsmålene. I flere lover er det nå etablert en rekke nye verktøy som legger til rette for å følge opp nasjonale mål om å sikre det materielle grunnlaget for den samiske reindriften. Disse blir i varierende grad fulgt opp av beslutningsorganene. NRL vil fremheve at reindriftens rettsstilling ikke er uttømmende regulert gjennom reindriftsloven, men må suppleres med rettigheter ervervet gjennom sedvane, alders tids bruk m.m.

NRL mener det er et steg i riktig retning når Olje- og energidepartementet i sitt vedtak om vindkraftutbygging i Kalvvatnan legger til grunn folkerettslige bestemmelser, kumulative virkninger i forhold til tidligere inngrep og hensynet til sørsamisk kultur. Disse momentene får samlet sett en avgjørende betydning for at det ikke blir gitt konsesjon. Dette er svært positivt, og ikke minst viktig i forhold til å ivareta reindriftens økologiske bærekraft i et langsiktig perspektiv.

NRL vil understreke betydningen av at arealsaker behandles i tråd med folkerettslige prinsipper og urfolksretten, herunder at prinsipper nedfelt i FN's sluttokument fra 2014 og FN's erklæring om urfolksrettigheter (Urfolksdeklarasjonen) etterleves. I denne sammenheng vil vi henvise til urfolks rett til å gi et fritt og forhåndsinformert samtykke ved tiltak eller planer som berører deres bruksområder, og dette er et prinsipp som må implementeres i arealforvaltningen.

NRL vil også understreke at FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 har en særlig viktig betydning for reindriften i forhold til å sikre dens tradisjonelle næringsutøvelse og retten til å kunne bruke de landområdene og naturressursene som har dannet grunnlaget for deres levevei. Statlige myndigheter skal legge forholdene til rette for at reindriften kan sikre og utvikle sin kultur. SP artikkel 27 innebærer videre en forpliktelse for Norge til å forvalte naturressursene på en slik måte at reindriftens rett til nærings- og kulturutøvelse ikke blir umuliggjort. Dette innebærer at det er en terskel for hvilke inngrep som er lovlige, og at terskelen utvilsomt er overskredet dersom inngrepet rokker ved grunnlaget for reindriftskulturen. Det er derfor viktig at inngrep ikke ses isolert sett, men vurderes i forhold til om dette alene eller i tillegg til tidligere inngrep vil innebære en nektelse av reindriftsutøvelsen.

Det foreligger god dokumentasjon på at effekten av utbygginger påvirker reinens beitemønster ved at de trekker seg flere kilometer unna inngrepet/forstyrrelseskilden. Dette reduserer reinens valgmuligheter i forhold til beitevekster, og tvinger dyrene til å beite på mindre næringsviktige planter. Dette innvirker på reinens vekst og kondisjon, samtidig som dette kan føre til overbeskatning av de viktige lavmattene ved at reinen må kompensere for dårlig beiteopptak i barmarksperioden. Denne situasjonen påvirker også reindriftens økonomiske bærekraft ved at næringen påføres ytterligere kostnader som følge av merarbeid.

NRL mener det må foretas en kritisk vurdering av de kumulative effektene av samfunnsutviklingen i reinbeiteområdene og hvilke tiltak som må iverksettes for å stoppe den negative utviklingen for reindriften. Et viktig verktøy i forbindelse med dette arbeidet vil være de digitale arealbrukskartene som er under utarbeidelse og at distriktene tilføres ressurser slik at de kan lage gode distriktsplaner. Distriktsplaner er viktig verktøy i forbindelse med arealplanleggingen.

NRL har ved flere anledninger stilt krav om å få på plass statlige planretningslinjer for arealplanleggingen. De fleste kommuner har verken kunnskap eller kompetanse om reindrift, noe som bidrar til at reindriftsinteressene ikke blir tatt hensyn til i arealsaker. NRL mener derfor at arbeidet med statlige planretningslinjer må videreføres og settes i gang omgående. I hht. *plan- og bygningsloven* § 6–2 kan «...Kongen kan gi statlige planretningslinjer for landet som helhet eller for et geografisk avgrenset område». Planretningslinjene må legges til grunn ved statlig, regional og kommunal arealplanlegging som berører det samiske reinbeiteområdet.

Tiltak:

- ❖ Reindriften beitearealer må sikres ved lov og det må innføres særskilte prosessregler i reindriftsloven som stiller krav til utredning og inkludering av reindriftsinteressene når det planlegges inngrep i reindriftsområdene
- ❖ Arbeidet med statlige planretningslinjer videreføres for de samiske reinbeiteområdene
- ❖ Styrke Protect Sápmi
- ❖ Om reindriften og tiltakshaver ikke blir enig om valg av utreder, skal reindriften ha en formell rett til å utnevne egen utreder

2.2 Distriktene må rustes til å jobbe med arealsaker

NRL har over flere år uttrykt bekymring for at mange distrikter både mangler kapasitet og kompetanse til å ivareta sine interesser ved arealinngrep. Det er derfor nødvendig å styrke distriktene i forhold til arbeidet med arealsaker. NRL mener også at det må etableres et kompetent apparat som kan bistå reinbeitedistrikter og siidaandelsinnehavere i de ulike sakene, herunder også bidra med kunnskapsoppbygging i næringen.

NRLs lokallag i Troms, Troms Reindriftsamers Fylkeslag, har sammen med Fylkesmannen og Målselv kommune tatt initiativ til et kommuneprosjekt der målet er å bygge opp strukturer for kompetanseoppbygging og god samhandling mellom reinbeitedistriktene og kommunene i Troms. Dette skal ivareta reindriftas interesser i forvaltninga, samt effektivisere forvaltningen internt i distriktene og kommunene. Vi er kjent med at noe lignende er planlagt i Nord- og Sør- Trøndelag.

Gjennom dette prosjektet er det avdekket urovekkende funn i forhold til at mange i reindriften ikke har kompetanse til å utarbeide distriktsplaner og delta i arealprosesser, samtidig som kommunene har svært dårlige kunnskaper om reindrifta. Dette bidrar til at kommunene ikke er i stand til å ivareta reindriftas interesser i kommuneplanlegginga på en tilfredsstillende måte, og slik plan -og bygningsloven pålegger. Ved at reindriftens arealer stadig innskrenkes uten at reindriften har medvirket i planprosessen, innebærer dette brudd på plan og bygningslovens bestemmelser om medvirkning.

Prosjektet avdekker et stort behov for styrke distriktenes kompetanse slik at de kan ivareta sine arealinteresser. Dette vil i neste omgang bidra til øke kommunenes kompetanse om reindrift, og derigjennom bedre kunne ivareta reindriftas interesser i hht. plan- og bygningsloven. Avtalepartene må drøfte hvilke tiltak som kan være aktuelle.

NRL er fortsatt av den oppfatning at etableringen av Stiftelsen Protect Sápmi er et steg i riktig retning, og at det på sikt kan utvikles til å bli ett (eller flere) kompetansesentre som kan yte hjelp til reineiere, og være et bindeledd mellom næringen og tiltakshavere. NRL mener derfor at Protect Sápmi må sikres videre drift.

Tiltak:

- ❖ Øke tilskuddet til distriktene slik at de kan gjennomføre en forsvarlig saksbehandling i forhold til arealsaker
- ❖ Få på plass ordninger som sikrer distriktene teknisk bistand i saker som berører deres interesser

2.3 Reintall og beitebruk

I følge reindriftsloven skal reindriftnæringen fastsatte øvre reintall i bruksregler. Reintallet skal fastsettes ut fra beitegrunnet som siidaen disponerer. Fylkesmannen skal kontrollere at reintallet holdes innenfor det fastsatte reintallet og er i samsvar med økologisk bærekraftig reindrift. Det betinger at reindriften og forvaltningen er enig om hvilke kriterier som skal legges til grunn for fastsetting av reintallet

NRL vil også understreke betydningen av å få etablert rettighetsgrenser innenfor de områder hvor disse mangler. Behovet for dette er også omtalt i selvstyrer rapporten (rapport nr. 7/2016), blant annet under punkt 10.1.3.2 og 10.2.1. For å ivareta siidaenes rettssikkerhet, er det ved gjennomføringen av dette arbeidet helt avgjørende at deres rettigheter blir kartlagt og ivaretatt på en best mulig måte. Slik vil man unngå lange og dyre rettsprosesser, eller at siidaer mister sine rettigheter fordi de ikke har økonomi til å bringe saken inn for domstolene.

Fastsettelse av siidagrenser vil være en viktig faktor for å oppnå et stabilt reintall i Vest-Finnmark, samt bidra til forutsigbarhet for siidaene. NRL kan i denne sammenheng vise til vår høringsuttalelse til rapporten *Forslag til endringer i reindriftsloven og jordskifteloven som åpner for bruk av jordskifteretten på interne forhold i reindriften*. NRL var skeptisk til deler av forslaget, men imøteser konsultasjoner om saken.

Tiltak:

- ❖ Få på plass absolutte kriterier for fastsetting av øverste reintall for distriktene
- ❖ Oppfølging av jordskiftegruppens rapport i forhold til rettsutgreiing og rettsfastsettelse
- ❖ Få på plass rettighetsgrenser mellom de ulike siidaer der dette mangler

2.4 Reindriftens rettigheter og krav om nedsettelse av nytt lovutvalg

Retten til å drive reindrift er tuftet på et selvstendig rettsgrunnlag, noe som blant annet innebærer at rettighetene ikke er uttømmende regulert i reindriftsloven.

Under siste lovrevisjon, ble det lagt til grunn at de deler av reindriftsloven som ikke ble revidert i denne omgangen, skulle snarlig gjennomgås. Nå har loven virket i 10 år uten at dette har blitt gjort. NRL vil derfor fastholde tidligere krav om at det må nedsettes en reindriftslovkommisjon som skal foreta en helhetlig gjennomgang av reindriftslovgivningen.

NRL har i forbindelse med konsultasjonene om ny stortingsmelding om reindrift, spilt inn en oversikt over mangler i dagens reindriftslov. Oversikten er basert på innspill fra utøverne og omhandler blant annet:

- Sikring av beitearealer
- Retten til selvbestemmelse og forvaltning
- Reindriftens rettigheter og folkerettslige bestemmelser
- Ansvarsforhold
- Fordeling av beiteområder
- Merking av rein
- Reindriftens organisering
- Bruksregler
- Forhold til annen bruk
- Erstatningsregler
- Sanksjoner

Tiltak:

- ❖ Det nedsettes en reindriftslovkommisjon som skal foreta en helhetlig gjennomgang av reindriftsloven

2.5 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon

Prosessen med ratifiseringen av Norsk-svensk reinbeitekonvensjon har tatt uforholdsmessig lang tid, og har ført til uklare forhold om den grenseoverskridende reindrift. Dette skaper problemer for berørte reinbeitedistrikter på norsk side.

NRL vil oppfordre statlige myndigheter til aktivt å jobbe for en snarlig løsning i saken.

Tiltak:

- ❖ Det avsettes midler over reindrifftsavtalen til fóring og andre tiltak i påvente av at konvensjonen blir ratifisert
- ❖ Det avsettes midler over reindrifftsavtalen til å dekke utgifter som reineiere på norsk side har som følge av manglende konvensjon

2.6 Status for Samerettsutvalget II

Det er 10 år siden Samerettsutvalget II slutførte sitt arbeid. NRL stiller spørsmål til hvorfor videreføringen av denne prosessen har tatt så lang tid. Innstillingen inneholder forslag til lovbestemmelser som har en viktig betydning for reindriften, herunder lemping av erstatningsansvaret for reineiere. NRL ber om at det blir redegjort for status i saken.

Tiltak:

- ❖ Arbeidet med SRU II må igangsettes snarest

3. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING

Den økonomiske bærekraften i reindriften er sammensatt av flere elementer, og forutsetter blant annet:

- Bevaring av reindriften sine beiteområder og at reinen sikres beitero
- Styrking av reindrifftsavtalen
- Reduksjon av reintap som følge av rovvilt, inngrep, togpåkørsler m.m
- Rett til medvirkning og innflytelse i forvaltningen, herunder kunnskapsbasert forvaltning av reindriften
- God produktivitet, markedstilgang, kostnadseffektivitet og god pris på reinprodukter
- En rovviltforvaltning der reindriften sine tradisjonelle kunnskaper blir hensyntatt
- Gode skatte- og avgiftsordninger
- Gode generasjonsovergangsordninger
- Gode velferdsordninger og HMS

3.1 Bevaring av reindriftens beiteområder og at reinen sikres beitero

Betydningen av reindriftens rett til stabile og forutsigbare beiter er redegjort for under punkt 2.1.

3.2 Styrking av reindrifftsavtalen

NRL vil understreke betydningen av reindrifftsavtalen som et verktøy for å sikre bærekraftig reindrift.

3.3 Reduksjon av reintap som følge av rovvilt, togpåkjørslar m.m

Reindriften lider store tap som følge av rovvilt, togpåkjørslar m.m. NRL er opptatt av å få redusert tapene der det er mulig.

Når det gjelder tap til rovvilt vil vi i denne sammenheng vise til Regjeringens politiske plattform hvor det blant annet heter at:

«Regjeringen vil sikre levedyktige bestander av de store rovviltartene i henhold til rovviltforliket, og søke å redusere rovviltbestanden, slik at målet om reduksjon av taps- og konfliktnivået blir en realitet, og dermed skape bedre ramnlevilkårfor forutsigbar reindrift».

Dagens rovviltforvaltning baserer seg på Stortingsmelding nr.15 (2003-2004), hvor anbefalingene var at landet skulle deles inn i nye og større forvaltningsregioner uavhengig av fylkes- og kommunegrenser. For å sikre at det nasjonale ansvaret for levedyktige bestander av rovviltartene blir ivaretatt har regjeringen fastsatt minimumstall for årlige ynglinger av hver art i den enkelte region.

Virkeligheten innenfor mange reinbeitedistrikter er en kritisk rovviltsituasjon, som fører til store tap med påfølgende reduserte inntekter. For at reindriften skal få akseptable inntekter gjennom produksjon, må tapsnivået reduseres betydelig. Rovvilttap har store konsekvenser på den enkelte siidaandelens lønnsomhet og mulighet for å oppnå optimal produksjon av flokken.

Når det gjelder reinpåkjørslar langs jernbanestrekninger som går gjennom reinbeitedistrikter, har situasjonen ikke bedret seg vesentlig. Dette er svært

bekymringsfullt. NRL mener derfor at det snarest må bygges gjerder for å redusere reintapene.

Tiltak:

- ❖ Byrdefordelingen mellom de samiske reinbeiteområdene og landet for øvrig må bli mer lik når det gjelder bjørn, jerv, gaupe og ørn
- ❖ Rovviltfrie kalvingsområder
- ❖ Samordning av rovviltpolitikken mellom LMD og KLD
- ❖ SNO pålegges å prioritere folk fra reindriftnæringen ved nyansettelse av rovviltkontakter
- ❖ Nulltoleranse for ulv i reinbeiteområder, herunder også individer som regnes som genetisk viktige
- ❖ Det må bygges flere gjerder langs jernbanen for å redusere tap

3.4 Rett til medvirkning og innflytelse i forvaltningen, herunder kunnskapsbasert forvaltning av reindriften

Både fylkesmenn og departementet har et selvstendig ansvar for å legge forholdene til rette for at reindriften skal kunne utføre sine oppgaver på en tilfredstillende måte. Dette handler ikke bare om administrative ressurser til distriktene, men hvor også distriktene skal kunne innhente råd og bistand ved behov.

NRL har fått flere tilbakemeldinger om at den nye forvaltningsstrukturen har skapt større avstand til næringen, og hvor terskelen for å kontakte fylkesmannsembetene er vesentlig høyere enn tilfellet var ved områdekontorene. Vi får også tilbakemeldinger på at fylkesmennsembetenes kompetanse om reindrift oppleves som lav, og at det er vanskelig å få lagt fram saker på samisk. NRL mener dette ikke er en god situasjon for reindriften, og mener derfor det er nødvendig å få etablert servicekontorer som en fast ordning innenfor alle reinbeiteområder. Kontorene skal bistå reindriften i spørsmål som kan bidra til god saksfremstilling og saksbehandling.

NRL mener fortsatt at aktører med forvaltningsmessig ansvar for reindriftnæringen og reinbeiteområder, må ha god reindriftsfaglig kunnskap og forståelse for reindriftskulturen, samtidig som de behersker reindriftnæringens fagspråk og fagtermer. Dette gjelder særlig fylkesmannsembetene.

NRL i møteser evalueringen av dagens forvaltningsstruktur, og mener det er viktig å få utredet den framtidige forvaltningen av reindriften.

Tiltak:

- ❖ Servicekontorer etableres som en fast ordning innenfor alle reinbeiteområder
- ❖ Styrking av reindriftsstyrets kompetanse og rådgivningsfunksjon ovenfor myndighetene
- ❖ Ved evaluering av forvaltningsstrukturen i 2017 må reineiernes erfaringer med den nye ordningen stå sentralt
- ❖ Utredning av framtidig forvaltning av reindriften

3.5 God produktivitet, markedstilgang, kostnadseffektivitet og god pris på reinprodukter

I forbindelse med konsultasjoner om *Forskrift om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse animaliehygieneforskriften* var NRL og Mattilsynet enige om at det skulle jobbes videre med å få endret mengdebegrensningen for privatslakt som pr. i dag er på 10 rein.

NRL mener det er viktig å legge til rette for økt privatslakt, og viser til at EØS-regelverket sikrer tradisjonell slakting og omsetning av reinkjøtt i småskala. Formålet er først og fremst å muliggjøre fortsatt bruk av tradisjonelle metoder i produksjon og distribusjon av mat og imøtekomme behovene fra næringsmiddeloperatører som er små eller holder til i avsidesliggende områder. NRL mener en slik tilrettelegging vil bidra til at slaktekravene oppfylles og at man på denne måten avhjelper en presset slaktesituasjon. Dette vil også i større grad ivareta den familiebaserte reindriften.

Når det gjelder markedssituasjonen, så har denne hatt en positiv utvikling de senere år. NRL viser til at det fortsatt vil være utfordringer knyttet til å opprettholde en stabil og langsiktig markedssituasjon som er forankret i hele verdikjeden. Reineierne må fokusere på kvalitet og de som ønsker det, må kunne være sikret leveranser til slakteriene.

Markedsutvalget for reinkjøtt har fremmet innspill til avtaleforhandlingene. Deres innspill vil inngå som vedlegg til NRL's krav til ny reindrifftsavtale.

Tiltak:

- ❖ Oppfølging av mengdebegrensningen for privatslakt som pr. i dag er på 10 rein
- ❖ Det bevilges kr. 5. mill til Markedsutvalget

3.6 Skatte- og avgiftsordninger

Reindrifften har store kostnader knyttet til kjøp og drift av kjøretøy i næring. NRL krever avgiftslette på kjøretøy som i dag er kategorisert som personkjøretøy. Både snøscooter og ATV er fullverdige driftsmidler i reindrifften og må avgiftsbelastes deretter.

NRL viser til økning i bensin- og dieselpriiser, og er en situasjon som vil gi store konsekvenser for reindrifftens økonomi. NRL mener dette må tas høyde for i årets avtale.

NRL har ved flere anledninger, også under fjorårets avtaleforhandlinger, tatt opp spørsmålet om eiendomsskatt på reindrifftens driftsbygninger og anlegg. NRL stiller krav om at reindrifftsnæringens driftsbygninger og -anlegg likebehandles med landbrukets driftsbygninger og anlegg når det gjelder eiendomsbeskatning, jfr. *Lov om eiendomsskatt til kommunane [eiendomsskattelova] § 5 bokstav h*). NRL ønsker en tilbakemelding på status.

Tiltak:

- ❖ Avgiftsfritak ved kjøp av driftsmidler i reindrift
- ❖ Drivstoffkompensasjon på kr. 5.000 for reineiere som står oppført i merverdiavgiftsmanntallet
- ❖ Reindrift inntas i unntaksbestemmelsen i *Lov om eiendomsskatt til kommunane § 5 (h)* eller inngår som ny bokstav l)

3.7 Generasjonsovergangsordninger

Reindriften har behov for ung og kompetent arbeidskraft. NRL er opptatt av at ungdom stimuleres til å velge reindrift som yrke, både for å styrke næringens kulturelle kontinuitet, ivaretagelse av reindriften kompetanse og framtid.

NRL er opptatt av å få på plass gode generasjonsovergangsordninger. Dette vil legge til rette for at ungdom kommer tidligere inn i driften, og at de i en overgangsfase får dra nytte av eldres kunnskaper som de trenger for å bli en selvstendig reindriftsutøver. Dette vil også stimulere til at eldre på et tidligere stadium overfører sin drift til den yngre generasjon.

I denne sammenheng må det vises til Meld. ST. nr. 9 (2011-2012) "Om Landbruks- og matmeldingen", hvor det som innledning på kapittel 11 *Rekruttering, kunnskap og innovasjon* gis uttrykk for at:

«God rekruttering, et høyt kunnskapsnivå og videreutvikling av kunnskapssystemene er av avgjørende betydning for at landbruks- og matsektoren skal nå de landbrukspolitiske målene. Gode kunnskapssystemer er nødvendige for å fremme konkurranseevne i alle landbrukets verdikjeder og for å sikre en framtidsrettet næring der bærekraftig produksjon og alternativ utnyttelse av biologisk materiale står sentralt».

Denne beskrivelsen er også overførbart til reindriften. NRL har gjennom flere år hatt fokus på generasjonsovergangsordninger i reindriften, og vil fortsatt jobbe for dette.

NRL vil understreke betydningen av å få på plass økonomiske ordninger ved opprettelse av sideordnede rekrutteringsandeler.

NRL forutsetter også at nye siidaandeler har rett til etableringstilskudd i likhet med de som får overdratt en siidaandel, såfremt andelshaver oppfyller de øvrige vilkår for etableringstilskudd. Denne ordningen må ses i sammenheng med tidligpensjonsordningen, hvor målet må være å sikre det økonomiske grunnlaget både for den som skal trappe ned og den som skal bygge opp sin reindrift. Dette skal sikre kunnskapsflyt og videreformidling/ ivaretagelse av tradisjonell reindriftskunnskap for fremtidige generasjoner.

NRL er også opptatt av reindriftsungdommer under utdanning får stipend, og at det legges til rette for flere lærlingeplasser i reindriften. Stipendordning må gjelde både for ungdommer i videregående skole og høyskoleutdanning. NRL ønsker at avtalepartene drøfter hvordan man kan få på plass stipendordninger som stimulerer reindriftsungdom til å ta utdanning og hvordan man kan gi tilbud til flere lærlingeplasser i reindriften.

Når det gjelder fagoppplæringen har det fra oppstarten i 2001 og fram til 31.12.16 vært 147 reindriftslærlinger. 98 % av lærlingene går opp til fagprøve etter endt løp, og består prøven. Pr. i dag er det 21 løpende kontrakter, hvorav halvparten er jenter. NRL er i et framtidig perspektiv opptatt av å ta vare på den unike kompetansen som er i reindrifta, og hvor lærlingeordningen er et viktig tiltak for å rekruttere flere jenter inn i næringen. Dette er kunnskaper som er opparbeidet gjennom generasjoner, og inkluderer også lokalbasert kunnskap som er spesialisert i forhold til lokal topografi, klima, geografi m.m.

NRL viser til betydningen av at det gjennomføres kompetanseutvikling- og kompetansehevende tiltak innenfor tradisjonell reindrift og tilleggsnæringer. I denne sammenheng kan det vises til avsetning i jordbruket vedr. fylkesvise midler til rekruttering og kompetanseheving. NRL mener derfor at lærlingeordningen videreføres.

Tiltak:

- ❖ Det ytes driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel
- ❖ Lærlingeordningen videreføres

3.8 Gode velfedsordninger og HMS

Det vises til innledning om dette temaet under punkt 1.4, og vil med utgangspunkt i dette stille krav om at reindriftens sykkelønns- og fritids/ferieordninger må på plass. I hht. jordbruksavtalen om "*Tilskudd til avløsning ved sykdom mv*" (punkt 9.2) og "*Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid*" (punkt 9.3) er det framforhandlet et maksbeløp på kr. 72.000,- til avløsning i forbindelse med ferie og fritid.

Reindrift og landbruksnæringen er begge primærnæringer men med ulike ordninger knyttet til avløsning ved sykdom og ved ferie/fritid. I skattemessig sammenheng er begge betraktet som primærnæringer med samme skattesatser. Pr i dag er både reindrift og jordbruket underlagt landbruksdirektoratet etter sammenslåing 01.07.2014. Det har i flere år vært forskjellig størrelse på landbruks fradraget og reindriffts fradraget for næringene, men som nå er fastsatt til samme størrelse. Det vil derfor være helt naturlig at begge næringer som blir betraktet som primærnæringer med samme skattesatser og underlagt samme forvaltning, burde ha samme bestemmelser for avløsning ved sykdom og avløsning ved ferie og fritid.

Per i dag er tilskudd til sykdom blant reieiere fastsatt i *Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikt og tamreinlag* hvor det i formålsparagrafen §1 heter at tilskudd til

reinbeitedistrikt og tamreinlag blant annet skal ha grunnlag for avløsningsordninger ved sykdom og svangerskap ut over folketrygdens generelle ordninger.

En stor del av reinbeitedistriktene i Norge er forholdsvis små distrikt. Dette gjør at distriktene i liten grad kan yte tilskudd ved sykdom. Små distrikter er særlig sårbare ved sykdom ved at arbeidskraften og kapasiteten i distriktet svekkes, og uten tilskuddsordninger ved sykdom/dødsfall vil dette være en stor økonomisk belastning for de familier det rammer. Det er mulig å tegne en ekstra forsikring gjennom NAV for å kunne få sykepenger fra første dag, men denne ordningen er kostbar og gjør at svært få innenfor reindriftsnæringa har tegnet en slik forsikring. Ordningen innenfor landbruket er tilpasset slik at søkeren kan motta tilskudd fra 1. dag av sykdomsperioden.

NRL mener det er behov for å få utredet hvordan helse, miljø og sikkerhet i reindriften kan organiseres og ivaretas. Målet med dette arbeidet må være å få på plass en HMS-tjeneste som er tilpasset reindriften, og som kan veilede og bistå reineierne. Videre mener NRL at opprettholdelsen av læringeorrdningen er et viktig HMS-tiltak, da ordningen bidrar til å gi lærlingene kunnskaper om de spesielle HMS-utfordringer som man møter i reindriften.

NRL mener det må avsettes midler til bygging og renovering av gjeterhytter, og er en ordning som må ses i sammenheng med HMS.

Tiltak:

- ❖ Det settes av midler over reindriftsavtalen til avløsning ved sykdom og ferie. Det utarbeides forskrifter for ordningene og ordningene administreres av RUF
- ❖ Ordning ved avløsning i forbindelse med svangerskap og fødsel videreføres
- ❖ Det igangsettes utredning om hvordan helse, miljø og sikkerhet kan organiseres og ivaretas
- ❖ Opprettholde lærlingeordningen
- ❖ Det avsettes midler til bygging og renovering av gjeterhytter

4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN KULTURELL BÆREKRAFTIG NÆRING

Reindriften som urfolksnæring er det viktigste materielle grunnlaget for samisk kultur. Grovt sett kan man si at den kulturelle bærekraften er avhengig av at reindriften har et land og en reinflokk som samlet sett kan gi et økonomisk utbytte til livsopphold. Den kulturelle bærekraften avhenger også av tilknytning til lokale samiske tradisjoner, respekt for, og verdsetting av reindriftsamenes tradisjonelle kunnskaper og problemløsningsstrategier, ivaretagelse av báikedoallu og siidadoallu³, respekt for reindriften sine problemløsningsstrategier samt opprettholdelse av reindriften i et omfang som gir grunnlag for levende samiske lokalsamfunn.

NRL mener ordninger som knytter seg mot báikedoallu er særlig viktig for å ivareta og styrke den familiebaserte reindriften. I denne sammenheng vil NRL vise til

Regjeringsplattformen hvor det fremheves at :

«Familiene er våre sterkeste sosiale fellesskap, og er viktige tradisjons- og kulturbærere. Regjeringen ønsker å styrke familiens stilling i det norske samfunnet. Familien skaper og sikrer en trygg ramme om barns oppvekst, uansett hvilken form den enkelte familie måtte ha. Menneskets egenverdi og selvrespekt står sentralt i regjeringens familierpolitikk».

NRL er enig i denne beskrivelsen, og viser til at det kulturelle bærekraftmålet ikke bare omfatter de tradisjonelle aspektene ved reindriften som en samisk næring, men at dette også omfatter helse, sosiale og politiske rettigheter, likeverd og rettferdig fordeling.

4.1 Styrking av den familiebaserte reindriften og kvinnens rolle

NRL har også som mål å rekruttere flere kvinner til reindriftnæringen. En kjønnsbalansert reindrift vil være en viktig forutsetning for å oppnå de politiske målsetningene om en framtidsrettet og bærekraftig reindrift. I dette ligger det også at økonomiske virkemidler må bidra til at kvinner kan skaffe seg et selvstendig inntektsgrunnlag i reindriftnæringen.

Kvinnens deltakelse i samisk reindrift må ses i et perspektiv hvor reindriftskvinner skal ha de samme muligheter som menn i reindriften, men hvor deltakelsen skal skje på kvinnens egne premisser. Reindriftskvinnene er kvinner som har rein i eget merke, eller som har tilhørighet til næringen gjennom å være gift eller samboer med en reindriftsutøver. Reindriftskvinnene utgjør ingen homogen gruppe, men hvor det er variasjoner både når det gjelder alder, om de

³ Siidadoallu er kunnskaper tilegnet gjennom det praktiske arbeidet med reinflokkene, herunder kalvemerking, slakting, gieting m.m

helt eller delvis har lønnet arbeid utenfor reindriften eller jobber i næringen på full tid. Selv om kun et fåtalls kvinner er leder av egen siidaandel, er fellesnevneren tilhørighet til næringen, og hvor deres bidrag til husholdet har en avgjørende betydning for den totale driften i siidaen.

I reindriften er kvinnes oppgaver i stor grad knyttet opp mot báikedoallu der viktige gjøremål knytter seg til ivaretagelse av biprodukter av rein, duodji, matkultur, materiellagring, vedlikehold av utstyr, opplæring og videreføring av tradisjonelle kunnskaper til barn og unge m.m. Kvinnes administrative oppgaver er i dag utvidet til også å omfatte planlegging av hushold i forhold til økonomi og papirarbeid. Kvinnene forbereder videre til siidadoallu, spesielt i forhold til slakting og flytting og mange deltar også aktivt under gjeting, flytting og gjerdearbeid.

Selv om reindriftskvinnene ikke nødvendigvis har de samme arbeidsoppgavene som menn, har begge oppgaver sin naturlige fordeling ut fra fysiske forutsetninger og hvor hver enkelt best kan bidra til driften. Det er summen av denne arbeidsfordelingen som utgjør helheten i reindriften, og hvor oppgavene ikke er definert ut fra et alminnelig likestillingsperspektiv. NRL mener at den interne arbeidsfordelingen må respekteres som en del av reindriften interne selvstyre, og hvor avtalepartene må legge til rette for deltakelse i næringen på kvinnes egne premisser.

Kvinner besitter også verdifulle tradisjonskunnskaper som står i fare for å forsvinne, og derved innvirke på rekrutteringen og opplæring av unge til næringa. NRL mener derfor at det må legges til rette for tiltak som styrker kunnskapsoverføring til barn og unge innenfor reinbeitedistriktene. Skolen som institusjon innehar ikke kunnskaper og muligheter for formidling som familien og slekten har, verken i forhold til forfedrenes liv i reindriften eller om dyr og natur.

NRL er derfor opptatt av tiltak som både styrker kvinner som driver reindrift på heltid, og frikjøpsordninger som bidrar til at kvinner kan delta i næringen ved behov.

NRL vil også vise til betydningen av feltbarnehager, og mener denne ordningen må styrkes.

NRL har en oppfatning om at mange reindriftskvinner ikke er kjent med hvilke ordninger som gjelder for dem. Under fjorårets forhandlinger ble det enighet om at det skulle utarbeides et informasjonshefte for kvinner som opplyser om hvilke muligheter som ligger i reindrifftsavtalen. NRL ber om status for dette arbeidet.

Tiltak:

- ❖ Ordninger for kvinner som ønsker å delta i reindriftens sesongbetonte arbeid
- ❖ Tilskuddsordninger for organiserte kurs for kunnskapoverføring
- ❖ Ektefelleordningen videreføres

4.2 Forskning og utvikling

NRL vil etterspørre status for arbeidet med å samle, strukturere og tilgjengeliggjøre forskningsmateriale for reindrifftsutøvere.

5. FORVENTNINGER TIL FORHANDLINGSRESULTATET

Reindriften skal sikres en positiv økonomisk inntektsutvikling i avtaleperioden, med gode virkemiddelordninger, tiltak av generell karakter samt at Reindriftens

Utviklingsfond reelt sett bidrar til en lønnsom reindrift. NRL er opptatt av fokusområdene som framgår under punkt 1.4 blir styrket gjennom avtalen.

NRL mener at en tilstrekkelig inntektsutvikling og målrettet bruk av virkemidlene er nødvendig for å nå de overordnede målene om en bærekraftig reindrift i alle deler av landet, noe det er en bred politisk oppslutning om.

6. NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK

6.1 Økonomisk ramme

NRL forventer at årets reindrifftsavtale vil dekke opp for gjennomsnittlig lønnsøkning i Norge i avtaleperioden samt det etterslepet som har opparbeidet seg gjennom flere år om man sammenligner reindriften med gjennomsnittlig lønnsvekset i disse årene.

Den økonomiske rammen for avtaleåret 2017-2018 kreves satt til 143,1 mill.

kroner.

6.2 Utviklings - og investeringstiltak

NRL ser nødvendigheten for å kartlegge eksisterende behov for infrastruktur og investeringstiltak i reindriften slik at avtalepartene kan få bedre innsikt i hvilke behov som finnes og dermed få et bedre grunnlag for bevilgninger som skal avsettes til RUF i reindriftingsforhandlingene. Dette er et arbeid som NRL kan gjøre uavhengig av andre, men for å gi Statens forhandlingsutvalg bedre innblikk i behovet vil NRL foreslå at forhandlingspartene utnevner en arbeidsgruppe som får i mandat å kartlegge behovet for utviklings og investeringstiltak innenfor reindriften.

Reindriftings Utviklingsfond:

I forhold til reindriftings behov for utvikling og som et ledd i å bedre lønnsomheten, krever NRL at bevilgning til RUF økes til kr. 42,65 mill kroner.

NRL vet at det ligger flere store prosjekter på vent. NRL forutsetter at det fins tilstrekkelig med midler i RUF for å realisere de ulike prosjektene.

NRL mener at tilskudd til bygging og renovering av gjeterhytter gjeninnføres.

Reindriftingsutøvere oppholder seg på fjellet store deler av året, og har sin arbeidsplass langt fra vei og telefondekning. Både raske værforandringer og andre forhold nødvendiggjør gjeterhytter som et viktig ledd i HMS, samtidig som dette vil redusere driftsutgifter i form av mindre kjøring.

NRL krever at det over Reindriftings Utviklingsfond avsettes midler til følgende tiltak for 2017- 2018:

- 7,0 mill kroner til utviklingsprogrammet
- 1,45 mill kroner til konfliktforebyggende tiltak
- 3,2 mill kroner til pramming
- 2,5 mill kroner til fagbrevordningen i reindriften
- 1,0 mill kroner til kunnskapsoverføring mellom kvinner og barn/ ungdom innenfor reinbeitedistriktet
- 4,5 mill kroner frikjøpsordninger for kvinner
- 5,0 mill kroner til markedsutvalgets arbeid
- 0,25 mill. kroner til lærings- og omsorgsbaserte tjenester
- 0,75 mill. kroner til drift av klassifiseringssystem

- 2,0 mill. kroner til bygging og renovering av gjeterhytter
- 12,0 mill. kroner til disposisjon for RUF' styre
- 2,0 mill. kroner til Protect Sápmi
- 1,0 mill. kroner til fjerning av gammelt gjerdematriell i Vest-Finnmark.

For øvrig kan fondets midler nyttes til:

- forskning og veiledning
- transport av rein
- støtte ved omfattende tap av rein i ulykker
- øvrige reindriftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg
- vedlikehold og opprustning av eksisterende anlegg
- refusjon av dokumenterte utgifter, til deltagelse på kurs/ etterutdanning og lignende for reindriftsutøvere
- støtte til tiltak for reindriftsnæringen som følge av klimaskapte endringer
- sikring av reindriftens beiterett, herunder støtte i forbindelse med distriktenes arbeid med sikring av reindriftens arealer
- andre praktiske tiltak innenfor reindriften
- gjennomføring av strukturelle tiltak i reindriften
- andre faglige tiltak for å fremme reindriften, herunder veiledning og informasjon, kursvirksomhet, beitegranskning, planlegging
- utvikling av binæringer og formål av generell kulturell betydning for reindriftssamene
- kompetansegivende kurs/ etterutdanning
- Oppfølging av *Reindriftens hverdag*
- tiltak til rekruttering og for å lette generasjonsoverganger
- kursing i bruk av krumkniv
- støtte til feltbarnehager

7. KOSTNADSSENKEDE OG DIREKTE TILSKUDD

Det kreves 86,35 mill. kroner for avtaleåret 2016 - 2017 til ulike direkte tilskudd.

7.1 Tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

NRL ønsker å sikre gode rammevilkår for ungdom. NRL mener fortsatt at det må innføres en ordning med driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel. Målet med ordningen er å sikre rekruttering, skape trygghet for den sideordnede rekrutteringsandelen og stimulere flere til å ta i bruk § 12 i reindriftsloven.

Videre foreslår NRL at de som kommer inn under etableringsordningen, og som kjøper livdyr skal kunne gis forskudd på kommende års etableringstilskudd til kjøpet. Livdyrkjøpet skal dokumenteres og oversendes anvisningsmyndighet. Denne ordningen skal også gjelde ved etablering av nye siidaandeler.

7.2 Distriktstilskudd

Reinbeitedistriktenes saksmengde øker i takt med et velstandssamfunn i utvikling, økt industrialisering og økte inngrep m.m. Dette har medført at ressursbruken i forhold til arealvern innad i distriktene har økt tilsvarende, noe som igjen fremtvinger en styrking av administrasjonen i reinbeitedistriktene. Distriktene bruker betydelige ressurser til saksbehandling i de enkelte reinbeitedistriktene, og det er stor mangel på formell kompetanse innen administrasjon, økonomibehandling, organisasjonskunnskap og jus.

Distriktstilskuddet skal bidra til å gi distriktene og tamreinlagene økonomisk grunnlag for å ivareta sitt ansvar og sine oppgaver med utvikling av reindriften i en bærekraftig retning. Gjennom lover, forskrifter og regler er distriktet pålagt oppgaver som igjen medfører store kostnader. Distriktene må følge opp arealplaner, kommuneplaner, utarbeide uttalelser til ulike inngrep samt at det er store utgifter til regnskap og revisjon.

NRL vil understreke at gode saksframstillinger fra distriktene gir beslutningstakere et godt grunnlag å fatte sine vedtak på. Erfaringer med omorganiseringen av reindriftsforvaltningen har medført et økt trykk på saksbehandlinga i reinbeitedistriktene, og er en utvikling som ser ut til å fortsette.

Konsekvensene av at distriktene ikke har tilstrekkelig kapasitet til å redegjøre for saker, er at reindriften mister beitearealer og at beiteområdene blir fragmenterte og dermed mindre anvendelig eller utilgjengelige. I sum innebærer dette i realiteten en gradvis nedbygging

av næringen. Utviklingen krever at distriktene styrkes gjennom en økning av distriktstilskuddet.

Grunnsatsen økes til kr. 80.000,-.

Tilskudd pr. siidaandel økes til kr. 17.500,-.

Satsen for fellesbeiteområdene i Vest-Finnmark, Femund og Karasjok økes med kr. 150.000,-.

Det avsettes 14,4 millioner til ordningen med distriktstilskudd.

7.3 Produksjonspremie

NRL ber om at det innføres en økning av produksjonstilskuddet for de med færre enn 250 rein i vårflokk til 47 %. For de med flere enn 250 rein beholdes produksjonstilskuddet uendret.

Det utbetales ikke produksjonspremie for avgiftspliktig inntekt som overstiger kr. 1,5 mill. kroner pr. tamreinlag.

Det avsettes 35,0 mill kroner til ordningene med produksjonspremie.

7.4 Kalveslaktetilskudd

Satsen økes fra kr. 475,- til kr. 500,-.

Det avsettes 25,0 mill kroner til ordningen med kalveslaktetilskudd.

7.5 Drivstoffkompensasjon

NRL viser til økning i bensin- og dieselpriiser, og er en situasjon som vil gi store konsekvenser for reindriftens økonomi. NRL foreslår derfor at det innføres drivstoffkompensasjon for reineiere som står oppført i avgiftsmanntallet.

Det avsettes 3,0 mill kroner til ordningen.

7.6 Ektefelle - samboertillegg

NRL mener ektefellestilskuddet videreføres.

Det avsettes 1,6 mill kroner til ordningen.

7.7 Driftstilskudd til sideordnet rekrutteringsandel

Det innføres driftstilskudd til de som har inngått eller inngår avtale om sideordnet rekrutteringsandel. Tilskuddet er på kr. 25.000,-.

Det avsettes 1,25 mill til ordningen.

7.8 Frakttilskudd

Det avsettes 2,5 mill.kr til ordningen.

7.9 Velferdsordninger (medlemsavgift til Folketrygden)

Ordningen med tidligpensjon videreføres og gjøres også gjeldene for tamreinlagene.

Det innføres følgende ordninger:

- Tilskudd til avløser ved sykdom
- Tilskudd til avløser ved ferie
- Øvrige ordninger videreføres

NRL ser behov for å drøfte hvilke tilleggsnæringer til reindriften som kan inngå i referanseinntekten i hht. *Forskrift om tidligpensjon § 7*. Dette kan inngå som tema til forskriftsmøtet.

Det avsettes 6,1 mill. kr til ordningene.

7.10 Organisasjonstilskudd

NRL viser til at organisasjonstilskuddet har ligget på samme nivå siden 2005.

Konsumprisindeksen viser at den generelle prisøkningen i Norge fra 2005 til 2016 har økt med 29,1%. For NRLs del betyr dette at organisasjonstilskuddet med en verdi på kr.

5.900.000 i 2005 har en verdi på kr. 7.619.102 i november 2016. Dette utgjør en generell prisstigning på kr. 1.719.102, og som det ikke er tatt høyde for ved de årlige reindriftsforhandlingene.

NRL viser til betydelige økte kostnader ved deltakelse i konsultasjoner og arbeidsgrupper.

Dette er det ikke tatt høyde for i forhold til organisasjonstilskuddet, noe som har gitt store konsekvenser for NRLs økonomi. Det kan blant annet vises til at reisekostnadene i 2005 lå på ca. kr. 830.000,-, mens disse i 2015 lå på ca. kr. 1.944.400,-.

I 2016 påbegynte NRL arbeidet med organisasjonsutvikling. Gjennom dette prosjektet er det blant annet avdekket behov for å styrke administrativt nivå for å imøtekomme de oppgaver som forventes av NRL.

Organisasjonstilskuddet økes til 8,0 mill. kroner.

7.11 Øvrige ordninger

Ordninger som ikke er spesielt nevnt, forutsettes videreført.

8. SAKER UTENFOR REINDRIFTSAVTALENS ØKONOMISKE RAMMER

8.1 Reinpåkjørsler på jernbane

NRL er kjent med at jernbanedirektoratet har igangsatt en utredning for å få et bedre kunnskapsgrunnlag for å redusere antall dyrepåkjørsler på Nordlandsbanen. Videre at politisk ledelse i Samferdselsdepartementet har sagt at antall dyrepåkjørsler skal ned snarest, da dagens antall er uakseptabel. Å redusere antall reinpåkjørsler på jernbanenettet innen reinbeiteområdene er noe NRL har vært og er opptatt av. NRL har tidligere krevd at det må sikres finansiering til bygging av gjerder langs jernbanelinjer. Dette er et krav som vi fortsatt står ved og vi forventer at dette vil bli prioritert fra jernbanedirektoratets side.

I løpet av forhandlingene ønsker NRL en orientering om foreløpige funn i utredningen som omhandler påkjørsler av rein og hva som er jernbanedirektoratets tanker om hvordan antall påkjørsler skal reduseres innen kort tid.

8.2 Chronic Wasting Disease (CWD)

Etter at det er oppdaget 5 tilfeller av CWD i Norge har det blitt satt i gang tiltak for å kartlegge situasjonen og for å redusere mulig smittespredning mellom dyr samt å hindre at smitte overføres mellom områder.

NRL har fått fortløpende informasjon om det arbeidet som pågår for å kartlegge situasjonen og hvilke tiltak som planlegges for å hindre smittespredning. NRL har også fått mulighet til å

komme med innspill til tiltak og redegjør for hvilke konsekvenser eventuelle tiltak vil kunne få for reindriften.

NRL tar den oppståtte situasjonen svært alvorlig og er tilfreds med at ansvarlig myndighet har iverksett tiltak for å kartlegge omfanget av smittende dyr og at det er innført tiltak for å redusere smitteoverføring mellom dyr.

NRL er derimot ikke fornøyd med at de råd som Mattilsynet kommer med, ikke følges opp i tilstrekkelig grad og heller ikke at føre-var prinsippet følges i en så alvorlig situasjon. Dette gjelder spesielt i forhold til å redusere møteplasser mellom beitedyr i utmark ved å innføre forbud mot bruk av slikkesteiner for alle dyr, samt å hindre utveksling av rein mellom kjent forurenset område og område hvor det ikke er påvist smitte.

NRL ber om at det innføres totalforbud mot bruk av slikkesteiner i utmark for alle dyr. Det må snarest iverksettes tiltak som hindrer at rein fra områder med smitte kommer inn på områder som brukes av annen rein.

8.3 Pramming

NRL ber om status for anbudsrunde i forhold til pramming av rein.

8.4 Slakteavfall

NRL ber om at LMD initierer et møte om avfallshåndtering i reindriften. NRL mener det haster med å finne løsning på avfallshåndtering som gir levelige vilkår for småskalaslakteanlegg, herunder muligheten for å ivareta biprodukter av rein.

8.5 Overvåking av Reinhelse og beredskap for å forebygge eventuelle sykdommer på rein

Oppdagelsen av Chronic Wasting Disease viser at det er nødvendig med et større fokus på overvåking og helsetjeneste for tamrein. Som et forebyggende tiltak kan en helsetjeneste for tamrein kunne forhindre katastrofer innen næringen. Det er også å frykte at endringer i klima kan føre til nye utfordringer for god reinhelse.

En helsetjeneste for rein vil kunne arbeide med overvåking og komme med faglige tiltak som skal bidra til god helse og velferd for tamrein. Helsetjenesten skal kunne gi råd om sykdomshåndtering og sykdomsforebygging til ulike tider av året. Tjenesten skal også kunne

gi anbefalinger om parasittbehandling, og formidle nyheter om forskning om helse og velferd hos tamrein. Oppgavene til en helsetjeneste for tamrein skal være både forebyggende helse- og velferdsarbeid, samt smitteberedskap og sykdomskontroll.

Mattilsynet er tilsynsmyndighet, og skal sørge for forebyggende tiltak, overvåking av sykdomstilstanden og har ansvar for å ha beredskap for å bekjempe utbrudd av smittsomme dyresykdommer. Veterinærinstituttet har som funksjon beredskap og kompetanseutvikling for å avverge helsetrusler. Det vil være naturlig at disse vil være sentrale aktører i en helsetjeneste for tamrein.

Innen landbruket er det bygd opp helsetjenester i husdyrholdet, og man kan vise til gode erfaringer med disse helsetjenestene. NRL ber om at avtalepartene vurderer hvordan man kan forbedre overvåking og beredskap av reinhelse innen reindriften.

8.6 Oppfølging av rapporten «Utfordringer for selvstyre i reindriftnæringen»

NRL mener forhandlingspartene må drøfte innholdet i rapporten, og hvordan den konkret skal følges opp for å nå målene om økt selvstyre i næringen.

9. SAMLET KRAV TIL REINDRIFTSAVTALE 2017 - 2018

Fordeling av de ulike postene (mill. kroner)

Post	Benevnelser	Reindrifftsavtale	NRL's krav	Differanse
		2016 - 2017	2017 - 2018	
51	Reindrifftsens utviklingsfond	31,6	42,65	11,05
72	Organisasjonstilskudd	6,1	8,0	1,9
75	Direkte tilskudd	74,2	86,35	12,15
79	Velferdsordninger	2,6	6,1	3,5
	Sum	114,5	143,1	28,6

Spesifikasjon av post 51: Utviklings- og investeringstiltak (mill. kroner)

Benevnelse	Reindrifftsavtale	NRL 's krav	Differanse
	2016 - 2017	2017 - 2018	
Konfliktforbyggende tiltak	1,45	1,45	0
Utviklingsprogrammet	5,5	7,0	1,5
Fagbrevordningen	2,0	2,5	0,5
Markedstiltak	4,0	5,0	1,0

Pramming	3,2	3,2	0
Lærings og omsorgsbaserte tjenester	0,25	0,25	0
Drift av klassifiseringssystem	0,6	0,75	0,15
Fjerning av gammelt gjerdemateriell	1,0	1,0	0
Reindriftsfaglig medvirkning — Regional Forvaltning	0,5	0	-0,5
Frikjøpsordning for kvinner	0	4,5	4,5
Kunnskapsoverføring mellom kvinner og barn/ ungdom innenfor reinbeitedistriktet	0	1,0	1,0
Støtte til bygging og renovering av gjeterhytter	0	2,0	2,0
Protect Sápmi	0	2,0	2,0
Til disposisjon for RUF's styre	11,6	12,0	0,4
Organisasjonsutvikling	1,5	0	-1,5
Sum	31,6	42,65	11,05

Spesifikasjon av post 75: Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill kroner)

Benevnelse	Reindriftsavtale	NRL's krav	Differanse
	2016 - 2017	2017 - 2018	
Distriktstilskudd	10,4	14,4	4,0
Produksjonspremie	29,5	35,0	5,5
Kalveslaktetilskudd	26,6	25,0	-1,6
Drivstoffkompensasjon	0	3,0	3,0
Særskilt tilskudd ungdom	1,4	1,4	0
Etableringstilskudd	1,9	1,9	0
Ektefelletilskudd	1,6	1,6	0
Frakttilskudd	2,5	2,5	0
Driftstilskudd sideordnet rekrutteringsandel	0	1,25	1,25
Rapport rein	0,3	0,3	0
Sum	74,2	86,35	12,15

Spesifikasjon av post 79: Velferdsordninger

Benevnelse	Reindrifftsavtale	NRL's krav	Differanse
	2016 - 2017	2017 - 2018	
Avløser ved sykdom (første 16 dager)	0	1,0	1,0
Avløser ved ferie	0	2,5	2,5
Avløser ved svangerskap	1,0	1,0	0
Tidligpensjon	1,0	1,0	0
Sykepenger	0,6	0,6	0
Sum	2,6	6,1	3,5

Oslo den 11. januar 2017

Ellinor Marita Jåma Inge Even Danielen Per John Anti

NRLs forhandlingsutvalg